PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI
ISSN: 3060-4923 Impact Factor –7,212

ZAMONAVIY O‘ZBEK TILIDA NEOLOGIZMLARNING SOTSIOPRAGMATIK XUSUSIYATLARI

Azamjonova Shohista Rasuljon qizi

Farg’ona davlat universiteti magistranti

E-mail: azamjonovashohista5 gmailcom

Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.19998442

Annotatsiya : Mazkur maqolada zamonaviy o‘zbek tilidagi neologik birliklar sotsiopragmatik yondashuv asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotda yangi leksik birliklarning yuzaga kelish omillari, ijtimoiy muhit bilan aloqadorligi hamda nutqiy faoliyatdagi funksional xususiyatlari yoritiladi. Natijalar neologizmlarning til tizimidagi tabiiy yangilanish mahsuli ekanligini va kommunikativ samaradorlikni oshirishdagi rolini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: neologizm, sotsiopragmatika, leksik innovatsiya, globallashuv, kommunikativlik.

Аннотация : В статье рассматриваются социопрагматические особенности неологизмов в современном узбекском языке. Анализируются факторы формирования новых лексических единиц, их связь с социальной средой и функциональная роль в речевой деятельности. Результаты исследования показывают, что неологизмы являются естественным продуктом развития языка и важным средством повышения коммуникативной эффективности.

Ключевые слова: неологизм, социопрагматика, лексическая инновация, глобализация, коммуникация.

Abstract : This article analyzes the socio-pragmatic features of neologisms in the modern Uzbek language. It examines the factors of emergence of new lexical units, their relation to the social environment, and their functional role in communication. The findings indicate that neologisms are a natural result of language development and play a significant role in enhancing communicative efficiency.

Keywords: neologism, sociopragmatics, lexical innovation, globalization, communication.

Kirish

Zamonaviy globallashuv sharoitida til tizimi, xususan, uning leksik qatlamida sezilarli yangilanish jarayonlari kuzatilmoqda. Jamiyat hayotidagi o‘zgarishlar yangi tushunchalarni ifodalash zaruratini yuzaga keltirib, tilni yangi nominativ birliklar bilan boyitadi. Ushbu jarayonning asosiy natijasi sifatida neologizmlar shakllanadi.Neologizmlar til taraqqiyotining muhim indikatorlaridan biri bo‘lib, ular ijtimoiy, texnologik va madaniy o‘zgarishlarning lingvistik aksidir. Shu sababli ularni sotsiolingvistik va pragmatik nuqtayi nazardan o‘rganish dolzarb ilmiy masala hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda tavsifiy, funksional hamda sotsiopragmatik tahlil metodlari qo‘llanildi. Empirik material sifatida zamonaviy ommaviy axborot vositalari, internet diskursi va kundalik nutqdan olingan neologik birliklar tahlil qilindi.

Natijalar va tahlil

Tadqiqot jarayonida neologizmlarning shakllanishi quyidagi omillar bilan bog‘liqligi aniqlandi:Birinchidan, ijtimoiy omillar yangi so‘zlarning paydo bo‘lishiga asosiy turtki beradi.

Jamiyatda yuzaga kelgan yangi faoliyat turlari va kasblar yangi nominatsiyalarni talab qiladi.Ikkinchidan, texnologik rivojlanish yangi terminologik qatlamni yuzaga keltiradi. Axborot texnologiyalari bilan bog‘liq birliklar qisqa vaqt ichida umumxalq tiliga kirib bormoqda.Uchinchidan, globallashuv va tillararo kontaktlar o‘zlashma neologizmlarning faol kirib kelishiga sabab bo‘ladi.Sotsiopragmatik nuqtayi nazardan neologizmlar kommunikativ jarayonda muhim funksiyalarni bajaradi. Ular nutqni ixchamlashtiradi, informativlik darajasini oshiradi va zamonaviylikni ifodalaydi.

Muhokama

Neologizmlar nutqiy faoliyatda ekspressivlik va ta’sirchanlikni kuchaytiruvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Ayniqsa, media va internet diskursda ularning qo‘llanishi keng kuzatiladi.Shu bilan birga, o‘zlashma neologizmlarning ortiqcha qo‘llanishi til me’yorlariga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli milliy til imkoniyatlari asosida muqobil variantlarni ishlab chiqish muhim vazifa hisoblanadi.

Xulosa

Neologizmlar zamonaviy o‘zbek tilining ajralmas qismi bo‘lib, ular tilning dinamik rivojlanishini ta’minlaydi. Ularning sotsiopragmatik xususiyatlarini o‘rganish til siyosatini takomillashtirish va leksik me’yorlarni belgilashda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy o‘zligimiz va mustaqil davlatchiligimiz timsoli // Xalq so‘zi, 2019.
2. Mahmudov N. O‘zbek tili lug‘at boyligi rivojida faollashgan jarayonlar // O‘zbek tili va adabiyoti, 2015. – №5.
3. Madvaliyev A. O‘zbek terminologiyasi va leksikografiyasi masalalari. – Toshkent, 2017.
4. Rahmatullayev Sh. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. – Toshkent, 1992.
5. Shukurov O. Zamonaviy o‘zlashmalar evolyutsiyasi. – Qarshi, 2022.
6. Isakova N. O‘zbek tiliga kirib kelgan yangi so‘zlar tahlili. – Samarqand, 2021.
7. Hasanov A. O‘zbek tilida leksik bo‘shliqlarni to‘ldirish masalalari. – Toshkent, 2025.